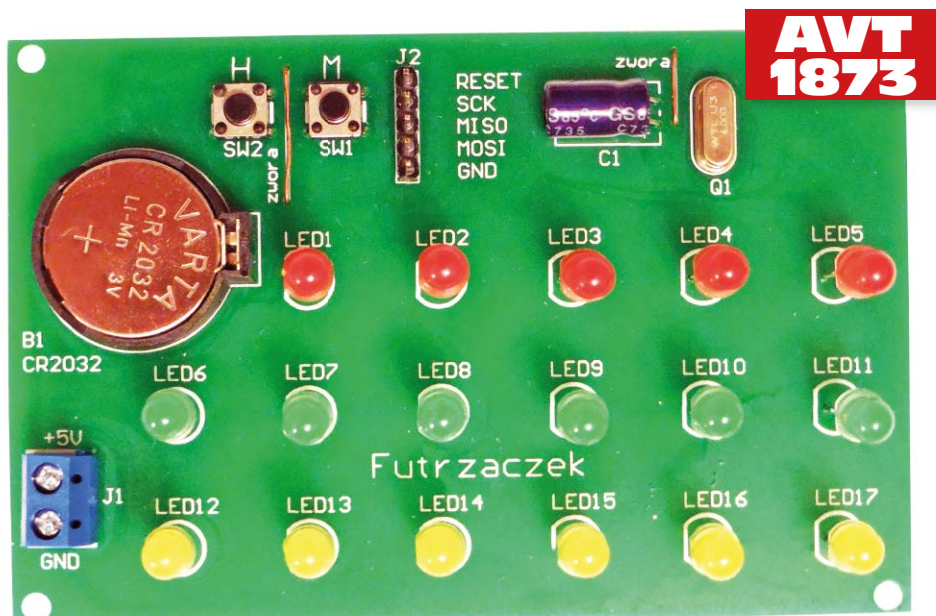

Zegar binarny

W rodzinie „binarnych” urządzeń znalazły się już: termometr (AVT1698), higrometr (AVT5426) oraz barometr. Teraz prezentujemy opis kolejnego – zegara z wyświetlaczem binarnym.

W ofercie AVT*

AVT-1873 A

Wykaz elementów:

R1-R3, R11-R17: 4,7 kΩ SMD1206

R4, R18: 0 Ω SMD1206

R5-R10: 180 Ω SMD1206

C1: 220 µF/16 V elektrolityczny THT

C2-C4: 180 pF SMD1206

C5, C6: 100 nF SMD1206

C7: 22 µF/16 V tantalowy SMD B

D1, D2: BYS10-45 lub podobne

T1-T4: BC847

LED1-LED5: czerwone 5 mm

LED6-LED11: zielone 5 mm

LED12-LED17: żółte 5 mm

US1: ATmega48V-10AU TQFP32

B1: bateria CR2032 + koszyk poziomy THT

J1: ARK2 5 mm

J2: goldpin kątowy 5pin 2,54 mm

Q1: kwarc 4 MHz THT

SW1, SW2: tact switch 6x6 mm

Dodatkowe materiały na FTP:

<ftp://ep.com.pl>, user: 66465, pass: td79fqh6

• wzory płytek PCB

Projekty pokrewne na FTP:

(wymienione artykuły są w całości dostępne na FTP)

--- Barometr binarny (EP 8/2014)

AVT-5426 Higrometr binarny (EP 12/2013)

AVT-1698 Dwupunktowy termometr binarny (EP 8/2012)

* Uwaga:

Zestawy AVT mogą występować w następujących wersjach:

AVT xxxx UK to zaprogramowany układ. Tylko i wyłącznie. Bez elementów dodatkowych.

AVT xxxx A płytki drukowane PCB (lub płytki drukowane, jeśli w opisie wyraźnie zaznaczono), bez elementów dodatkowych.

AVT xxxx A+ płytki drukowane i zaprogramowany układ (czyli połączenie wersji A i wersji UK) bez elementów dodatkowych.

AVT xxxx B płytki drukowane (lub płytki) oraz komplet elementów wymienionych w załączniku pdf

AVT xxxx C to nic innego jak zmontowany zestaw B, czyli elementy wlutowane w PCB. Należy mieć na uwadze, że o ile nie zaznaczono wyraźnie w opisie, zestaw ten nie ma obudowy ani elementów dodatkowych, które nie zostały wymienione w załączniku pdf

AVT xxxx CD oprogramowanie (niezwykle często spotykana wersja, lecz jeśli występuje, to niezbędne oprogramowanie można ściągnąć, klikając w link umieszczony w opisie kitu)

Nie każdy zestaw AVT występuje we wszystkich wersjach! Każda wersja ma załączony ten sam plik pdf! Podczas składania zamówienia upewnij się, którą wersję zamawiasz (UK, A, A+, B lub C). <http://sklep.avt.pl>

Czy pamiętasz, drogi Czytelniku, panele sterujące pierwszych maszyn obliczeniowych? Dzisiaj można je zobaczyć wyłącznie na filmach, lecz nadal przyciągają wzrok. Długie rzędy żarówek, które migały na pozór chaotycznie – pasjonatowi elektroniki nie może oderwać wzroku od tego widoku. Ten zegar, zwłaszcza w zestawieniu z resztą podobnych mu układów, stworzy w pokoju namiastkę wrażenia z dawnych lat.

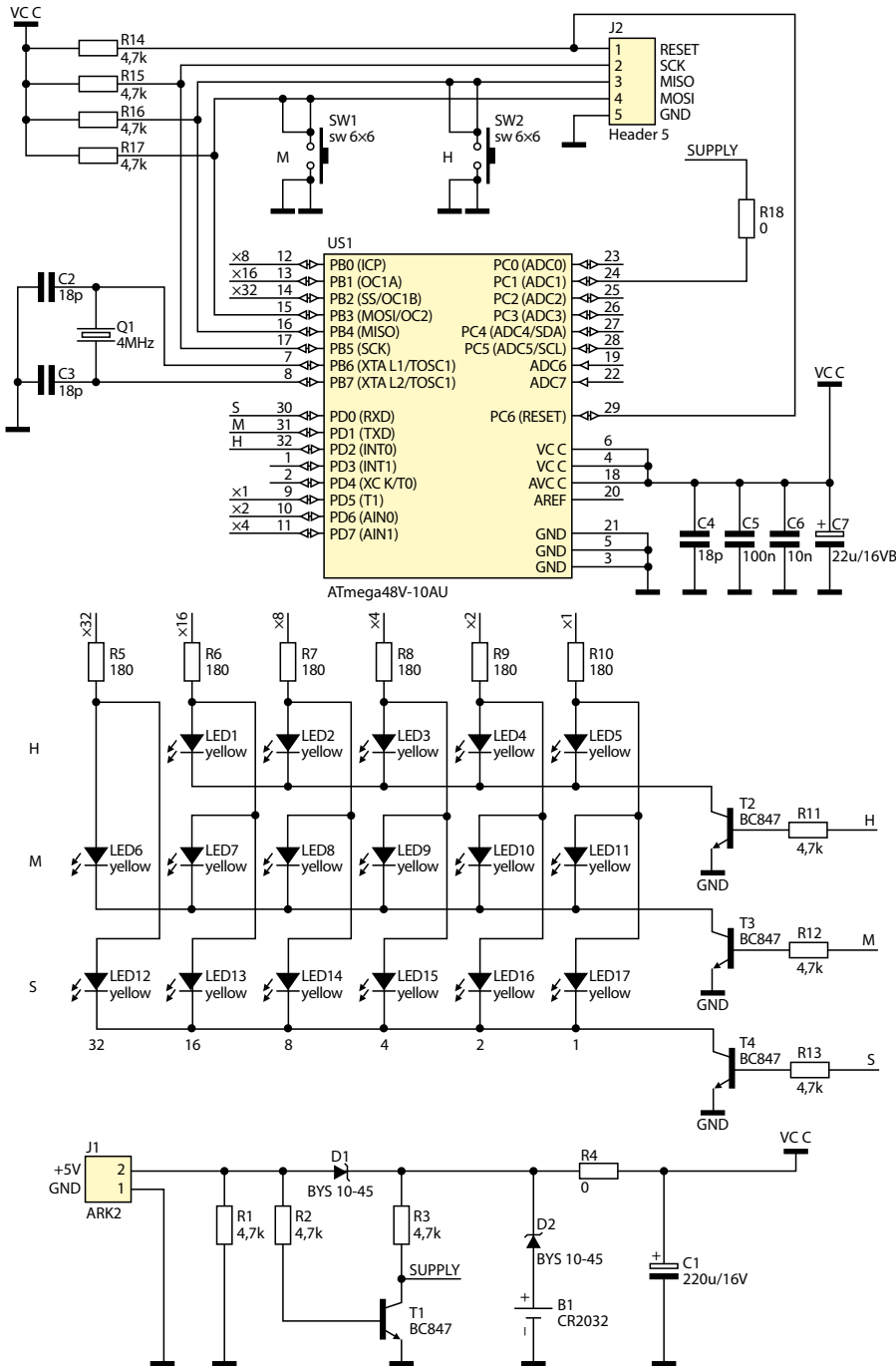
Schemat ideowy zegara binarnego pokazano na **rysunku 1**. Został on zrealizowany na mikrokontrolerze ATmega48. Nie ma tu zewnętrznego zegara czasu rzeczywistego (RTC), co obniża cenę urządzenia. Po zaniku zasilania, odliczanie jest podtrzymywane bateryjnie, a diody wyłączane.

Do wykrycia zasilania z tranzystorem T1. Jeżeli na zaciskach złącza J1 występuje napięcie, to otwiera się dioda D1, zatyka D2 i tranzystor wchodzi w stan nasycenia – wejście PC0 jest wyzerowane. Po zaniku zasilania, napięcie na kondensatorach filtrujących spada. Jednocześnie zatyka się D1 i otwiera D2. Zastosowane diody Schottky mają prąd

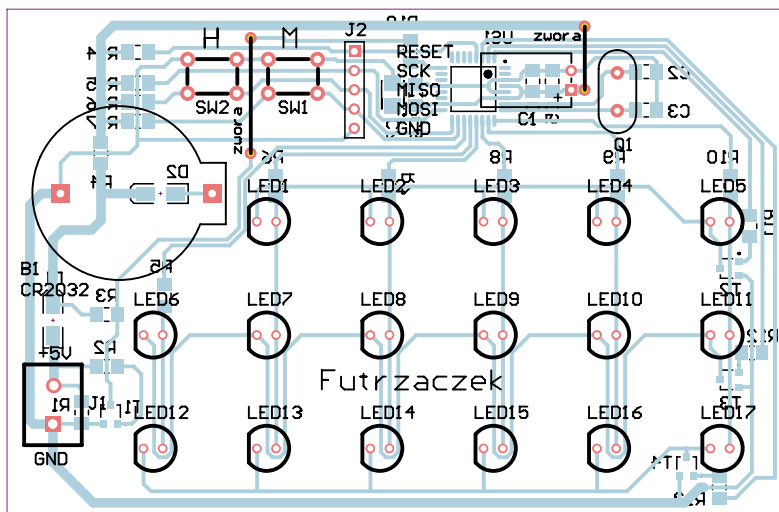
wsteczny na tyle duży, że jest on w stanie otworzyć wprowadzić T1 w stan nasycenia. Z tego powodu dodano rezystor R1, który odprowadza ten prąd do masy i nie pozwala na wystąpienie takiej sytuacji. Użycie diod Schottky było jednak konieczne ze względu na niski spadek napięcia w kierunku przewodzenia.

Wyświetlanie aktualnej liczby godzin, minut i sekund zostało zrealizowane na trzech liniach diod świecących. Sterowane są multipleksowo, co ogranicza pobór prądu oraz zmniejsza liczbę używanych wyprowadzeń mikrokontrolera. Wyświetlanie odbywa się wyłącznie w systemie 24-ro godzinnym. Do wyświetlenia godzin i minut potrzebne było 6 diod, a godzin 5 diod. W naturalnym kodzie binarnym, który został użyty do zakodowania wyświetlanych informacji, odpowiada to możliwym wskazaniom, odpowiednio, 0...63 i 0...31. Część sekwencji pozostanie niewykorzystana. Sposób odczytu zostanie opisany dalej.

Wykorzystany mikrokontroler może pracować przy napięciu zasilania nie niższym niż 1,8 V, co jest dużą przewagą

Rysunek 1. Schemat ideowy zegara binarnego

Rysunek 2. Schemat montażowy zegara binarnego

w porównaniu do starszej wersji tego układu, czyli ATmega8. Nawet niskonapięciowa wersja ATmega8L nie gwarantuje poprawnej pracy przy napięciu niższym niż 2,7 V, co przy zasilaniu napięciem 3 V jest niedopuszczalne. Ponadto, ATmega48 pobiera mniejszy prąd. Częstotliwość sygnału zegara jest stabilizowana rezonatorem kwarcowym 4 MHz, który jednocześnie stanowi wzorzec do odmierzenia czasu.

Ustawianie aktualnej godziny i minuty odbywa się przyciskami, odpowiednio, SW2 i SW1. Sekundnik zeruje się po wciśnięciu któregośkolwiek z nich. Warto nadmienić, iż przyciski te są nieaktywne podczas pracy z baterii, aby zapobiec przypadkowemu przestawieniu godziny.

Zegar został zmontowany na jednostronnej płytce drukowanej o wymiarach 103 mm×67 mm, której schemat montażowy przedstawia rysunek 2. Szerokość jest dostosowana do pozostałych, wymienionych we wstępie, projektów „binarnych”. W pierwszej kolejności należy przylutować elementy montowane powierzchniowo, potem drzewce zwory z drutu, a dalej elementy przewlekane, od najniższych poczynając. Na sam koniec należy przylutować diody, najlepiej na długich wyprowadzeniach – będą wtedy wystawały ponad pozostałe podzespoły. Nic nie stoi na przeszkodzie, aby zastosować inne kolory diod, lub całkiem je pomieszać, tworząc efekt całkowitego chaosu.

Przed zaprogramowaniem mikrokontrolera, należy zmienić bity zabezpieczające CKSEL na takie, które pozwolą na pracę z zewnętrznym rezonatorem kwarcowym 4 MHz oraz wyłączyć podział częstotliwości zegara przez 8 (bit ten nosi nazwę CKDIV8). Po poprawnym zaprogramowaniu, bezbłędnie zmontowany układ startuje od razu, rozpoczynając pracę od godziny 00:00:00.

Zasilanie układu odbywa się napięciem stałym, stabilizowanym o wartości +5 V. Pobór prądu jest zmienny i zależy od liczby włączonych aktualnie diod, ale nie przekracza 60 mA. Bateria typu CR2032 jest opcjonalna i niewymagana do poprawnej pracy układu – podtrzymuje ona jedynie odliczanie czasu po zaniku zasilania sieciowego. Pobór prądu z niej to ok. 1,5 mA. Przy pojemności baterii rzędu 200 mAh, powinna wystarczyć na ponad 5 dni pracy mikrokontrolera, co jest wystarczające w typowych sytuacjach.

Jak wspomniano, wyświetlanie czasu odbywa się w NKB (Naturalnym Kodzie Binarnym). Bity najstarsze znajdują się po lewej stronie, a najmłodsze po prawej. Celowo na płytce nie umieszczono opisów, aby osobom niewtajemniczonym trudniej było odgadnąć zasadę działania. Wbrew pozorom, po pewnym czasie, posługiwanie się NKB staje się tak samo intuicyjne, jak w przypadku systemu dziesiętnego, którym

Listing 1.

```

//#####
// Michał Kurzela @ 2015
// Zegar binarny
// ATmega48V-10AU, taktowanie kwarcem 4MHz + wyłączony CKDIV8
//#####

#include <avr/io.h>
#include <util/delay.h>
#include <avr/interrupt.h>
#define SW_M bit_is_clear(PINB,PINB3) // ustawianie minut
#define SW_H bit_is_clear(PINB,PINB4) //ustawianie godzin
#define SUPPLY bit_is_clear(PINC,PINC1) //sprawdzanie, czy mamy zasilanie, TRUE jeśli tak

//#####
//#####
//#####

//deklaracja zm ienych globalnych
volatile uint8_t godziny = 0;
volatile uint8_t minuty = 0;
volatile uint8_t sekundy = 0; //zmienne „czasowe”
volatile uint8_t wiersz = 0; //aktualnie uruchomiony wiersz
//0 - sekundy, 1 - minuty, 2 - godziny
volatile uint8_t licznik = 0; //zmienna licząca przerwania od Timer0 - zlicza ich 250
volatile uint8_t supply = 0; //0 - jest zasilanie, 1 - brak zasilania

//#####
//#####
//#####

void podziel_liczbe(uint8_t liczba){ //najpierw załączamy diody, a potem cały wiersz
PORTD &= 0b11111000; //wyłączenie wiersza, aby nie migał podczas ustawiania diod

//porównywanie z wagami bitów i ewentualne ich odejmowanie, aż do zera
if(liczba >= 32){ PORTB |= 0b00000100; liczba -= 32;} else { PORTB &= 0b11111011;}
if(liczba >= 16){ PORTB |= 0b00000010; liczba -= 16;} else { PORTB &= 0b11111101;}
if(liczba >= 8){ PORTB |= 0b00000001; liczba -= 8;} else { PORTB &= 0b11111110;}
if(liczba >= 4){ PORTD |= 0b10000000; liczba -= 4;} else { PORTD &= 0b01111111;}
if(liczba >= 2){ PORTD |= 0b01000000; liczba -= 2;} else { PORTD &= 0b10111111;}
if(liczba >= 1){ PORTD |= 0b00100000; liczba -= 1;} else { PORTD &= 0b11011111;}

//zostało to wykonane instrukcjami IF aby było bardziej przejrzyste
if(wiersz == 0){PORTD |= 0b00000001; } //załączony wiersz sekund
if(wiersz == 1){PORTD |= 0b00000010; } //załączony wiersz minut
if(wiersz == 2){PORTD |= 0b00000100; } //załączony wiersz godzin
}

//#####
//#####
//#####

ISR(TIMER0_OVF_vect){
TCNT0 = 6; //odliczanie 250
licznik++;
if(licznik >= 250){licznik = 0; sekundy++;}
if(sekundy >= 60){sekundy = 0; minuty++;}
if(minuty >= 60){minuty = 0; godziny++;}
if(godziny >= 24){godziny = 0;}

if(supply == 0){ //kiedy jest zasilanie, to wyświetlaj
wiersz++; //inkrementacja w każdym przerwaniu
if(wiersz >= 3){ wiersz = 0;}

if(wiersz == 0){ podziel_liczbe(sekundy); } //wyświetlenie jednej wartości
if(wiersz == 1){ podziel_liczbe(minuty); }
if(wiersz == 2){ podziel_liczbe(godziny); }}

if(supply == 1){ //kiedy nie ma zasilania
PORTD &= 0; //wyłącz wiersze i kolumny
PORTB &= 0b00011000;
}}

//#####
//#####
//#####

int main (void){
//sprawdzanie obecności zasilania
//aby wyświetlanie w przerwaniu się przypadkowo nie uaktywniło
if(SUPPLY){supply = 0;} else {supply = 1;}

DDRB = 0b00000111; //konfiguracja we/wy
DDRC = 0b11111101;
DDRD = 0b11111111;

PORTB = 0b00011000;
PORTC = 255;
PORTD = 0;

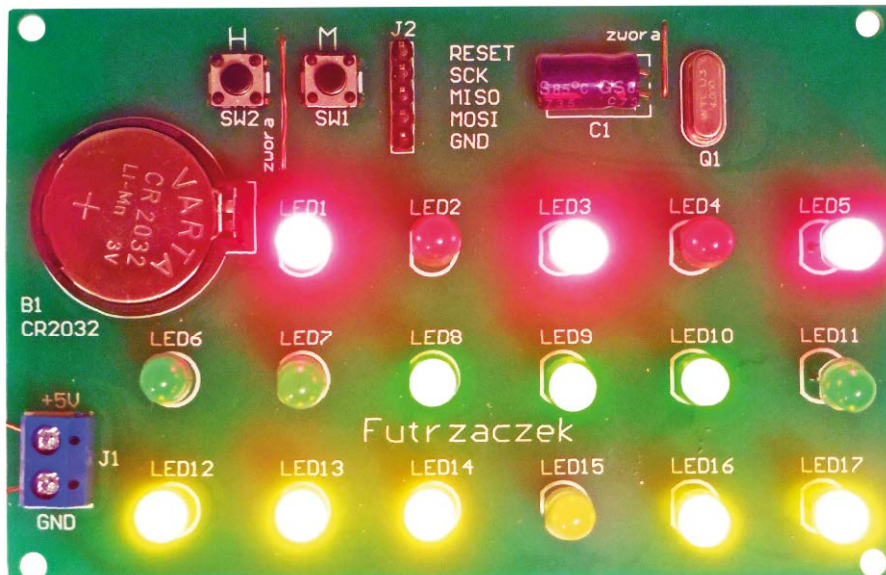
TCCR0A = 0;
TCCR0B = 0b00000011; //przeskaler przez 64
TCNT0 = 6; //250 taktów dla częstotliwość przerwań 250Hz
TIMSK0 = 1; //zezwoleń na przerwania od przepełnienia
TIFR0 = 1;
sei(); //aktywacja systemu przerwań

while(1){

if(SUPPLY){supply = 0;} else {supply = 1;} //sprawdzanie obecności zasilania

if(supply == 0){ //nastawy czasu tylko przy zasilaniu
if(SW_M){minuty++; sekundy = 0; licznik = 0; if(minuty >= 60){minuty = 0;} _delay_ms(120);}
if(SW_H){godziny++; sekundy = 0; licznik = 0; if(godziny >= 24){godziny = 0;} _delay_ms(300);}
}}
}

```


Fotografia 3. Wskazywana godzina to 21:14:59

posługujemy się na co dzień. Przykładową sytuację prezentuje **fotografia 3**, zaś

rysunek 4 ilustruje zasadę odczytu. Górny wiersz to godzina, środkowy minuta, a dolny

H		●	○	●	○	●
M	○	○	●	●	●	○
S	●	●	●	○	●	●
	x32	x16	x8	x4	x2	x1

Rysunek 4. Sposób odczytu

sekunda. Jeżeli dioda świeci się, należy wagę kolumny pomnożyć przez 1, a jeśli jest wygaszona, to przez 0. Na końcu poszczególne wartości kolumn w wierszu sumuje się.

Dla dociekliwych

Na **listingu 1** znajduje się kod źródłowy programu, który został napisany w języku C. Odmierzanie czasu odbywa się w przerwanach od Timera0, który przepelnia się 250 razy na sekundę. Przy każdym wywołaniu przerwania załączany jest jednocześnie jeden wiersz. Częstotliwość odświeżania wynosi około 80 Hz, więc migotanie diod jest dla ludzkiego oka niewidoczne.